

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ (Мінекономрозвитку)

вул. М. Грушевського 12/2 м. Київ 01008 тел. 253-93-94, факс 253-63-71
Web: <http://www.me.gov.ua>, e-mail: meconomy@me.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 37508596

№ _____

На № _____ від _____

**Народному депутату України
Львовчкіну С. В.**

Щодо ціноутворення в Україні

Шановний Сергію Володимировичу!

На виконання доручення Кабінету Міністрів України від 31.01.2018 № 3096/1/1-18 Мінекономрозвитку разом з Міненерговугілля, Мінсоцполітики, Мінагрополітики, Мінінфраструктури, МОЗ, НКРЕКП, Антимонопольним комітетом, ДРС, Держпродспоживслужбою, Держстатом та Національним банком опрацювало порушені у Вашому депутатському запиті, надісланому листом Голови Верховної Ради України від 19.01.2018 № 11/10-1758, питання ціноутворення в Україні та соціальний захист населення в умовах зростання цін і повідомляє.

Згідно з законодавством, зокрема Законом України “Про ціни і ціноутворення”, на товари, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, мають істотну соціальну значущість, а також на товари, що виробляються суб’єктами, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку застосовується державне регулювання цін (житлово-комунальні послуги, загальнодоступні поштові, телекомунікаційні та транспортні послуги, окремі ключові споживчі товари).

При цьому державні регульовані ціни повинні бути економічно обґрунтованими (забезпечувати відповідність ціни на товар витратам на його виробництво, продаж/реалізацію та прибуток від його продажу/реалізації, містити інвестиційну складову). Установлення державних регульованих цін на товари в розмірі, нижчому від економічно обґрунтованого розміру, без визначення джерел для відшкодування різниці між такими розмірами за рахунок коштів відповідних бюджетів не допускається і може бути оскаржено в судовому порядку.

Зміна рівня державних регульованих і вільних цін здійснюється у зв’язку із зміною умов виробництва і продажу (реалізації) продукції, що не залежать від господарської діяльності суб’єкта господарювання (збільшення собівартості виробництва, зростання цін на світовому ринку тощо).

М2 Мінекономрозвитку
Вих. № 3805-01/7999-02 від 27.02.2018 10:20:50

Крім цього, відповідно до Угоди про коаліцію депутатських фракцій “Європейська Україна” та Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої постановою Верховної Ради України від 14.04.2016 № 1099-VIII, в рамках реалізації заходів щодо нової політики енергетичної незалежності здійснюється ліквідація перехресного субсидіювання шляхом встановлення цін/тарифів на енергоносії для всіх категорій споживачів, включаючи населення, на економічно обґрунтованому рівні (перехід до ринкових цін/тарифів) із синхронним запровадженням механізмів компенсацій для малозабезпечених верств населення.

Відповідно до законів України “Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг”, “Про державне регулювання у сфері комунальних послуг”, “Про житлово-комунальні послуги”, “Про електроенергетику”, “Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення”, “Про теплопостачання” та інших законів НКРЕКП є незалежним державним колегіальним органом, який здійснює державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю суб’єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг, які є ліцензіатами НКРЕКП. Одним із основних завдань НКРЕКП є, зокрема, реалізація цінової і тарифної політики у сферах енергетики та комунальних послуг на принципах, визначених законодавством.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 7 Закону України “Про житлово-комунальні послуги”, підпункту 2 пункту “а” статті 28 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, абзацу одинадцятого статті 13 Закону України “Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення” до власних (самоврядних) повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, послуги з централізованого опалення, послуги з централізованого постачання холодної води, послуги з централізованого постачання гарячої води, послуги з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), які встановлюються НКРЕКП), транспортні та інші послуги.

Відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з постачання електричної енергії, затверджених постановою НКРЕКП від 13.04.2017 № 504 та Порядку розрахунку роздрібних тарифів на електричну енергію, тарифів на розподіл електричної енергії (передачу електричної енергії місцевими (локальними) електромережами), тарифів на постачання електричної енергії за регульованим тарифом, затвердженого постановою НКРЕКП від 13.04.2017 № 512 (далі – Порядок), роздрібний тариф, за яким споживач оплачує спожиту електричну енергію, формується за ринковою формулою та складається із:

закупівельної ціни електричної енергії на оптовому ринку електричної енергії та/або у безпосередніх виробників електричної енергії;

тарифу на розподіл (передачу) електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами відповідного класу напруги ліцензіата з постачання електричної енергії за регульованим тарифом, на території ліцензованої діяльності якого перебуває споживач;

складової, яка забезпечує покриття витрат з постачання електричної енергії (тариф на постачання);

нормативних технологічних витрат у місцевих (локальних) електричних мережах.

Прогнозована оптова ринкова ціна є основною складовою роздрібних тарифів на електричну енергію (питома вага оптової ринкової ціни на електричну енергію у структурі роздрібних тарифів складає близько 84 %).

Формування прогнозованої оптової ринкової ціни здійснюється відповідно до Порядку формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затвердженого постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289 (далі – Порядок), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 березня 2016 року за № 428/28558.

Економічно обґрунтовані тарифи на електричну енергію для населення також розраховуються за ринковою формулою відповідно до Порядку, тобто розрахунок тарифів на електричну енергію для населення відбувається аналогічно розрахунку роздрібних тарифів на електроенергію для всіх інших споживачів.

Тарифи на електроенергію, що відпускається населенню, затверджені постановою НКРЕКП від 26.02.2015 № 220 “Про встановлення тарифів на електроенергію, що відпускається населенню”, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 02 березня 2015 за № 231/26676.

Тарифи на електричну енергію для побутових споживачів (населення) згідно з діючими нормативно-правовими актами є фіксованими та однаковими на всій території України. Враховуючи соціальний фактор, перегляд рівнів тарифів на електроенергію для населення відбувається без урахування всіх чинників, які мають визначати його рівень.

Згідно із статтею 2 Закону України “Про житлово-комунальні послуги” (далі – Закон про ЖКП) державна політика у сфері житлово-комунальних послуг базується на принципах забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги, на умовах самофінансування та досягнення рівня економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво; а також регулювання цін/тарифів на житлово-комунальні послуги, перелік яких визначено цим Законом.

Встановлення економічно обґрунтованих тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на рівні, який покриває всі витрати в собівартості цих послуг, є вимогою законів України “Про ціни та ціноутворення”, “Про питну воду та питне водопостачання”, “Про теплопостачання”, “Про державне регулювання у сфері комунальних послуг”, “Про житлово-комунальні послуги”. Зокрема, відповідно до статті 10 Закону України “Про державне регулювання у сфері комунальних послуг” тарифи на комунальні послуги суб’єктів природних монополій та суб’єктів господарювання на суміжних ринках повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планових витрат на їх виробництво з урахуванням планового прибутку.

Виконавці/виробники здійснюють розрахунки економічно обґрунтованих витрат на виробництво (надання) житлово-комунальних послуг і подають їх органам, уповноваженим здійснювати встановлення тарифів.

Формування економічно обґрунтованих тарифів, зокрема, на централізоване водопостачання та водовідведення здійснюється ліцензіатами НКРЕКП відповідно до Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення, затвердженого постановою НКРЕКП від 10.03.2016 № 302 (далі – Порядок № 302).

Відповідно до Порядку № 302 формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення здійснюється ліцензіатами відповідно до річних планів ліцензованої діяльності з централізованого водопостачання та водовідведення, економічно обґрунтованих планованих витрат, визначених на підставі державних та галузевих нормативів витрат ресурсів, у тому числі галузевих технологічних нормативів використання питної води на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства, з урахуванням фактичних даних та основних особливостей технологічних процесів конкретного виробництва, техніко-економічних розрахунків, кошторисів з урахуванням ставок податків і зборів, цін на матеріальні ресурси та послуги у планованому періоді.

При цьому тарифи на централізоване водопостачання та водовідведення безпосередньо залежать від тарифів на електричну енергію, цін на матеріально-технічні ресурси, рівня мінімальної заробітної плати, податків. Враховуючи, що вартість складових постійно зростає з незалежних від підприємств водопостачання та водовідведення причин, надання споживачам послуг за тарифами, які не відшкодовують фактичних витрат підприємств, призводить, перш за все, до обмеженості коштів підприємств для здійснення розрахунків за спожиті енергоносії, виплати заробітної плати працівникам, придбання реагентів, сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету. Як наслідок, погіршується фінансово-економічний стан підприємств, технічний стан основних фондів, підвищується аварійність об'єктів водопостачання та водовідведення, що негативно впливає на рівень і якість комунальних послуг, виникнення заборгованості перед енергопостачальними організаціями.

Отже, приведення НКРЕКП тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення до економічно обґрунтованого рівня є об'єктивним та необхідним заходом для належного функціонування підприємств водопостачання та водовідведення (ліцензіатів НКРЕКП).

Водночас, середньозважений тариф (за 52 ліцензіатами НКРЕКП) на централізоване водопостачання у 2017 році становив 6,04 грн/куб.м (без ПДВ), що на 19 % вище рівня 2016 року. В структурі тарифу витрати на оплату праці з відрахуваннями склали 34 %, витрати на електроенергію – 31 %, прибуток – 1 %; сума компенсації витрат на електроенергію, податки та збори за попередній звітний період – 1 %; інші витрати – 33 %.

Середньозважений тариф на централізоване водовідведення у 2017 році становив 5,10 грн/куб.м (без ПДВ), що на 13 % вище рівня 2016 року. В структурі тарифу витрати на оплату праці з відрахуваннями склали 43 %, витрати на електроенергію – 27 %, прибуток – 2 %; сума компенсації витрат на електроенергію, податки та збори за попередній звітний період – 1 %; інші витрати – 27 %.

Формування економічно обґрунтованих тарифів, зокрема, на послуги з централізованого опалення та на послуги з централізованого постачання гарячої води здійснюється ліцензіатами НКРЕКП відповідно до Порядку формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання гарячої води, затвердженого постановою НКРЕКП від 24.03.2016 № 377 (далі – Порядок № 377).

Відповідно до вимог Порядку № 377 формування тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії здійснюється ліцензіатами відповідно до річних планів її виробництва, транспортування та постачання, економічно обґрунтованих планованих витрат, визначених на підставі державних та галузевих

нормативів витрат і втрат ресурсів, техніко-економічних розрахунків, кошторисів, а також витрат і втрат, визначених відповідно до інших встановлених уповноваженим органом методик (порядків), з урахуванням ставок податків і зборів, чинних або прогнозованих цін на матеріальні ресурси та послуги у планованому періоді.

Водночас, слід зауважити, що рівень тарифів на теплову енергію безпосередньо залежить від ціни природного газу, а до складу структури тарифів на централізоване опалення та централізоване постачання гарячої води включається собівартість теплової енергії, врахована у встановлених тарифах на теплову енергію для потреб населення. Так, питома вага витрат на паливо у собівартості теплової енергії для потреб населення (у діючих з 01.07.2016 тарифах) складає близько 83 %, витрат на оплату праці з нарахуваннями – 7 %, витрати на електроенергію – 5 %, решти витрат собівартості – 5 %.

НКРЕКП встановлює тарифи на теплову енергію для певної категорії споживачів, на основі якого, за розрахунками здійсненими ліцензіатами у сфері теплопостачання економічно обґрунтованих витрат, в свою чергу встановлюються тарифи на послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води ліцензіатам – виконавцям (виробникам) зазначених послуг.

Таким чином, НКРЕКП має забезпечувати виконання вимог чинного законодавства України, зокрема, щодо встановлення економічно обґрунтованих тарифів на електричну енергію, теплову енергію та комунальні послуги.

Відповідно до Закону України “Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, теплопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення” державні органи, до повноважень яких віднесено встановлення цін/тарифів у відповідних сферах, забезпечують доступ споживачів до видів інформації, зокрема, про зміну цін/тарифів та обґрунтування необхідності таких змін, шляхом її розміщення на своїх офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет, у засобах масової інформації (статті 1, 4 і 5)

З детальною інформацією щодо обґрунтування зміни цін/тарифів на житлово-комунальні послуги можна ознайомитись на офіційних сайтах Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (www.nerc.gov.ua) і Кабінету Міністрів України (<http://www.kmu.gov.ua>, на спеціальному сервісі за посиланням <http://teplo.gov.ua>).

Головним механізмом забезпечення соціального захисту населення в умовах підвищення цін/тарифів на житлово-комунальні послуги залишається програма житлових субсидій, яка гарантує малозабезпеченим громадянам стабільність витрат на оплату цих послуг незалежно від зміни їх вартості.

Задля унеможливлення спекуляцій з цінами на ринку продовольства, забезпечення розумного ціноутворення на харчові товари та насичення продовольчого ринку підписаний Меморандум про співпрацю між Антимонопольним комітетом, Мінагрополітики і Держпродспоживслужбою, який передбачає, зокрема, розроблення спільних підходів до розгляду проблемних питань щодо ситуації на продовольчих ринках України; регулярний обмін інформацією щодо ситуації на ринках продовольчих товарів, насиченості ринків та проявів недобросовісної конкуренції; створення робочих груп з метою прогнозування, упередження та реагування на цінові збурення на продовольчому ринку та запровадження механізмів

оперативного обміну інформацією у разі виникнення цінових збурень на ринках продовольчих товарів.

З метою утримання індексу споживчих цін у межах прогнозованого рівня застосовуються також ринкові інструменти впливу: щодо розбудови інфраструктури аграрного ринку; проведення продовольчих ярмарків за участю сільськогосподарських товаровиробників, виробників продуктів харчування, особистих селянських і фермерських господарств; забезпечення протидії випадкам зловживання монопольним становищем, антиконкурентних узгоджених дій на внутрішньому ринку тощо.

Зокрема, в рамках виконання протокольного доручення наради у Прем'єр-міністра України В. Гройсмана з питання цінової ситуації на ринку соціально-значущих продовольчих товарів на сьогодні Антимонопольним комітетом проводиться дослідження 10 ринків основних продовольчих товарів.

З метою недопущення зниження рівня життя громадян Урядом постійно вживаються заходи, спрямовані на підтримання їх купівельної спроможності.

У 2017 році спостерігалася позитивна динаміка щодо зростання купівельної спроможності населення. За даними III кварталу 2017 року порівняно з відповідним періодом 2016 року номінальні доходи населення зросли на 20,2%. Наявний дохід, який може бути використаний населенням на придбання товарів та послуг, збільшився на 16,4%, а реальний наявний, визначений з урахуванням цінового фактору – на 0,2%.

Забезпечується зростання державних соціальних стандартів та гарантій. Так, розмір прожиткового мінімуму у 2017 році зріс на 10,1% (грудень 2017 року до грудня 2016 року). Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за 2017 рік у порівнянні з 2016 роком збільшилась на 37,1% і становила 7 104 гривні. Індекс реальної заробітної плати за 2017 рік у порівнянні з 2016 роком склав 119,1%.

З метою реформування пенсійного забезпечення та зменшення диспропорцій у розмірах пенсійних виплат прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення пенсій” яким, зокрема, здійснено осучаснення та перерахунок пенсій. З жовтня 2017 року пенсії підвищено для 10,2 млн. пенсіонерів, середній розмір підвищення склав 561,17 гривень.

Мінімальна пенсія, порівняно з початком 2017 року, зросла на 16,4% і становить з жовтня 2017 року 1 452 гривні.

Станом на 01.01.2018 середній розмір пенсії склав 2 480,46 грн., що на 35,7% більше у порівнянні з відповідною датою 2017 року.

На державному рівні соціальний захист малозабезпечених родин, у тому числі сімей з дітьми, забезпечується шляхом надання їм допомоги згідно із Законом України “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям” в залежності від майнового стану та сукупного доходу сім'ї.

Місцеві органи виконавчої влади також вживають заходи, спрямовані на підвищення рівня життя населення, через залучення працездатних громадян до ринку праці, а також забезпечення додаткової підтримки вразливим верствам населення. Зокрема, шляхом надання адресних знижок на споживчі товари та послуги, введення в обіг адресних соціальних карток для соціально вразливих верств населення на рівні місцевих органів влади.

За інформацією МОЗ, Законом України “Про Державний бюджет України на 2018 рік” на охорону здоров'я за бюджетною програмою КПКВК 231141 передбачено

медичну субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам в обсязі 57 366,7 млн. гривень.

За інформацією Національного банку на показниках інфляції суттєво позначилися скорочення пропозицій окремих видів товарів через несприятливі погодні умови в першій половині 2017 року, нестабільна ситуація у тваринництві, зростання світових цін та зовнішнього попиту на вітчизняні продукти харчування, зокрема, м'ясні та молочні. Наприкінці року більш високі показники інфляції, ніж прогнозовані у жовтні, були зумовлені погіршенням ситуації на валютному ринку та суттєвим пом'якшенням фіскальної політики (у тому числі за рахунок більш значних пенсійних виплат). Відповідно посилюється й фундаментальний інфляційний тиск, виражений показником базової інфляції.

При цьому Національний банк очікує, що внаслідок проведення жорсткої монетарної політики протягом 2018-2020 років споживча інфляція поступово знижуватиметься і досягне цільового рівня в середині 2019 року.

Детальний аналіз внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на інфляцію, Національний банк регулярно публікує у своїх аналітичних документах: Коментарі Національного банку України щодо рівня інфляції (щомісячно), Макроекономічному та монетарному огляді (щомісячно) та Інфляційному звіті (щоквартально), з якими можна ознайомитись на сторінці офіційного інтернет-представництва Національного банку України.

За інформацією Антимонопольного комітету, протягом 2017 року органами Комітету прийнято рішення про припинення 789 антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання та зловживань монопольним домінуючим становищем, що стосувалися встановлення і застосування цін, які були б неможливими за умов значної конкуренції на товарних ринках, та ще 288 порушень у вигляді антиконкурентних змов на торгах під час проведення закупівель за державні кошти, які як правило негативно впливали на рівень цін на предмет закупівлі.

Довідково: за результатами дій органів Антимонопольного комітету розмір повернутих та попереджених неправомірних втрат і витрат юридичних і фізичних осіб за 2017 рік склав понад 2,56 млрд. гривень.

Відповідно до Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 667, Держпродспоживслужба здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін.

Протягом 2017 року державний нагляд (контроль) у сфері ціноутворення здійснювався Держпродспоживслужбою з урахуванням вимог Закону України "Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності". Позапланові заходи державного нагляду (контролю) проводилися на підставі, зокрема, обґрунтованого звернення фізичних осіб за погодженням ДРС.

Здійснено 114 перевірок суб'єктів господарювання з питань дотримання державної дисципліни цін. Під час проведення перевірок порушення встановлено в 73 випадках, що становить 64,0% від загальної кількості перевірених суб'єктів господарювання. Найбільшу кількість порушень було виявлено на ринку житлово-комунальних та інших послуг, а також на фармацевтичному ринку.

Довідково: за результатами проведених перевірок прийнято 38 рішень про застосування адміністративно-господарських санкцій на загальну суму 270,9 тис. грн., у тому числі штраф – 161,0 тис. гривень. Крім того, складено 58 приписів щодо усунення порушень державної дисципліни цін та приведення цін/тарифів у відповідність до вимог чинного законодавства. Відповідно до прийнятих приписів та рішень про застосування адміністративно-господарських санкцій зобов'язано повернути кошти споживачам на загальну суму 1084,2 тис. гривень.

За дорученням Уряду, з метою об'єктивного вивчення ситуації щодо нарахування плати за послуги з централізованого опалення у регіонах України протягом опалювального сезону 2016/2017 років, територіальними органами Держпродспоживслужби були проведені відповідні перевірки разом з територіальними відділеннями Антимонопольного комітету, Держаудитслужбою, Держенергонаглядом та НКРЕКП.

Довідково: за результатами перевірок забезпечено здійснення надавачами житлово-комунальних послуг перерахунків споживачам послуг із фактичним поверненням їм коштів на загальну суму 5,3 млн. гривень.

Головними управліннями Держпродспоживслужби в регіонах, за дорученням керівників облдержадміністрацій, а також за письмовою заявою суб'єктів господарювання, здійснені перевірки розрахунків планованих тарифів на послуги з централізованого опалення, централізованого водопостачання та водовідведення, які встановлюються органами місцевого самоврядування. За результатами цих перевірок, встановлені окремі факти включення до тарифів необґрунтованих або завищених витрат.

Довідково: органам місцевого самоврядування було запропоновано переглянути та встановити тарифи на комунальні послуги на рівні економічно обґрунтованих планованих витрат на підставі розрахунків та документів, наданих суб'єктами господарювання. Це дозволить попередити обрахування споживачів у розрахунку на річні обсяги надання послуг на більш ніж 34,5 млн. гривень.

Держпродспоживслужбою приймалась участь у роботі територіальних комісій з питань узгодження заборгованості з різниці в тарифах. За результатами цієї роботи за пропозиціями територіальних органів у 2017 році було зменшено обсяг бюджетних призначень на 12,1 млн. грн., що дозволило попередити необґрунтоване відшкодування з бюджету різниці у тарифах на комунальні послуги для населення, бюджетних установ і організацій.

З повагою

**Перший віце-прем'єр-міністр України –
Міністр економічного розвитку і торгівлі
України**

Степан КУБІВ